

Az 1831. évi kolerajárvány Szarvason

Gyermekkoromban dédnagyapám és nagymamám többször beszéltek a mezőberényi út mentén álló kolerajárvány- emlékoszlopról. (Az emlékoszlop mellett állt a család földje.)

A helytörténet, a néprajzi iránti vonzalmam érettségi után bontakozott ki. A szarvasi kolerajárványról bővebb ismeretekhez jutottam dr. Szilvássy László: Történelmi mozaik II. (1825-1918) 1996. című művéből.

A Biológiai Lexikon szerint a kolera erős hasmenéssel járó súlyos vízvesztéshez vezető járványokban jelentkező betegség. A járvány fertőzőtt élelmiszerekkel, vízzel és legyek útján terjed. Amíg a Hármas-Körös végleges szabályozása meg nem történt, nagyon sok ember betegedett és halt meg ebben a betegségben. "Mikor esett az eső, vagy a folyó szétterült, mindenütt sár és tócsa, száraz, szeles időben pedig közszeűen terjedő szikes por szennyes ve-rejtekkel gyöngyözőtt az emberek arcán."

Nagyon sokféle állatnak volt temetője a folyómeder és az ártér

különösen árvizek után. A folyóba gyűlt össze a község minden szennyje. A folyó vizében áztatták a tímárok az állatbort és mángorolták a festők a vásznat. (A Mongol neve innen származik) Ezt a vizet használta a lakosság tisztálkodásra, állatok ittaására, fürdetésére, és az emberek többsége ivásra is, anélkül, hogy azt megszürték, felforralták, vagy fertőtlenítették volna. Mindezekhez hozzá kell tenni a sirlalmasan szegény életmódot.

A járványok közül a legtöbb áldozata a kolera követelte, városunkban kolerajárvány 1831-ben, 1841-ben, 1849-ben, 1855-ben és 1873-ban volt. A szarvasi Ótemetőben lévő síremléket megkerestem és lefényképeztem.

"Itt állok néma tanúja annak, hogy az 1831. esztendő augusztus és szeptember hónapjaiban Szarvason cholera halállal kimúlt 345 lakos társainkól hátramaradt hívek keseregve emlékeznek. Menj utas Istent imádvá meghalni."

Akik kolerában haltak meg, s nem voltak megkeresztelve, azokat a temetőn kívül temették el. A kő még 15 évvel ezelőtt megvolt. Kasuba András volt sírásó elmondása alapján a hullaházról nem messze lévő kerítésen kívül volt elhelyezve. A mezőberényi út mentén a Kolerás-dűlőn áll egy 1831. évi emlékoszlop magyar és szlovák nyelvű szöveggel. Csallágtájaink elmondása szerint a környéken elhunytakat temették ide. Sajnos ezt az emlékoszlopot nehezebb megközelíteni. Attól függ, milyen növényeket természetnek a környéken. 2002. augusztusában aratás után kerestem meg az emlékoszlopot. A szlovák nyelvű szöveget közölném. (A magyar szöveg megegyezik az Ótemetőben lévővel.)

"Smutné památe tech 345 kory roku 1831 mesiac auguste a septembri Sarvasi cholore zemreli azde v Pánu spocivajú."

A későbbiekben jobban betartották az orvostudomány által előírt egészségügyi szabályokat, a higiénia nagyobb gondot fordítottak. Ezzel bezárult a kolerajárványok időszaka.

A Tessedik Sámuel Főiskola Pedagógiai Főiskolai Karán több éve a hallgatók néprajzi képzésben vesznek részt. 2001. szeptemberétől a hon- és népméret új tantárgy, amelynek előzményeit a NAT Ember és társadalom témakörei között fedezhetjük fel. A tanulók nyitottabbá válnak a régmúlt iránt.

Több diákkal beszéltem és véleményem szerint pozitív visszhangra talált az új modul bevezetése az 5. és 6. évfolyamon. Ránki György gondolatai jutnak eszembe: "A jelent nem érheti meg az, aki nem ismeri a múltat."

Csicsely Zsuzsanna

A téli közlekedés veszélyei az utakon

Közlekedésünk biztonsága szempontjából hamarosan beköszönt a változó, nyálkás-ködös, télies időjárás, mely magában hordozza bizonyos veszélyhelyzetek kialakulását. Mindennapi életünk természetes velejárója az évszakok meghatározott periódusokban történő változása. Ennek élettani hatása is van, mely kapcsolatban áll a gépjárművezetéssel, esetleg figyelemtelenebbé válhat a közlekedő ember. A létrejött helyzetet meg kell szoknunk, nem úgy tapad a kerék, mint nyáron, a fékhatás másabb, mint száraz időben. Erre a változásra tudatosan fel tudjuk készíteni önmagunkat. Vannak azonban olyan helyzetek, amelyekre nem lehet felkészülni, a felfagyott utak, jeges átfolyások, síkos útszakaszok kezdetére és annak megszüntetésére.

Hasonló a helyzet az erős párássággal, a köddel is, márpedig ahogy haladunk a télbe, egyre valószínűbb a gyakori köd létrejötte. Ugyanúgy, mint a fagy, a köd esetében is a "rosszabb" a jobb: ha már egyszer mindenütt egyenletes a köd, mert akkor nem kell meglepetésre számítani. Ez azonban a legritkább esetben fordul elő. Készüljünk fel inkább arra, hogy nagy figyelemmel készen kell a volán mögött ülnünk. Rádásul a köd a faggal párosulva fokozott veszélyt jelent, hiszen méginkább kiszámíthatatlanná válik az autó viselkedése. Az ónos szitalás, az ónos eső egyaránt réme az autósoknak és gyalogosoknak, hiszen irányíthatatlanná válik mindenféle mozgás. Fokozott tehát a balesetveszély!

A balesetek megelőzésének legfontosabb tényezője az emberi figyelem, a sebesség helyes megválasztása, a tolerancia és veszélyhelyzetekben a helyes cselekvés. A járműben ülők védelmét elsősorban az aktív biztonsági eszközök határozzák meg, ilyen a jól működő fék és kormányberendezés.

Többi fontos tényező még, a féklámpák, a világitó irányjelző készülékek és az évszaknak megfelelő gumiabroncs bordázatlansága, de lehetőség szerint 3 milliméternél kevesebb bordázatlansággal nem érdemes a téli időjárásnak nekivágni. A korszerű gumiabroncsok megjelenésével lehetőség van a téli jeges-csúszós utakra alkalmas ügnyezetett téli gumikat megvásárolni. Ezeket a gumikat a gumigyártó cégek extrém téli időjárási jeges és havas körülményekre fejlesztették ki. A gumi tapadása, vízvezetése sokkal jobb, ezáltal az autó jobban irányítható. Érdemes járművünk elektromos berendezéseit átvizsgáltatni, mivel fokozottabb a megterhelés az őszi-téli időszakban. Az esti sötétedés hamarabb kezdődik, páras, ködös idő miatt többet kell az autó lámpáit használni. A belső fűtés és szélvédőfűtés is megterhelheti az elektromos hálózatot.

A létező legtokéletesebb aktív technikával felszerelt jármű vezetése során is bekövetkezhet a baleset. Ekkor kerülnek előtérbe azok a műszaki tényezők, melyeket a szakirodalom passzív (szekunder illetve másodlagos) biztonságnak ismer. Majd száz éve ismert eszköz a biztonsági öv. Balesetek százezreinek elemzése készítette a legtöbb motorizált ország jogalkotóit arra, hogy kötelezővé tegyék viselését. A biztonsági öv feladata kettős, amellyel, hogy ütközéskor megóvja az utasokat a kirepüléstől, minimalisra csökkenti a gépkocsi belső tartozékai okozta sérülések lehetőségét. Sokan úgy gondolják, hogy kitámasztott kézzel és lábbal is lehet úgy fékezni az ütközés pillanatában tehetetlen testet, mint ahogy az öv teszi. Ez egyértelműen tévhit. A fel szabaduló hatalmas mozgási energiát végtagjaink még 30 km/óra sebességnél sem képesek már lefékezni. Statisztikák bizonyítják, hogy a biztonsági öv lakott területen belül

az 50 km/h sebességnél minimálisra vagy éppen sérülés nélkülire csökkenti a balesetkori sérülést. Lakott területen kívül egy sérülési fokkal csökkenti vissza a balesetek sérüléseit.

A közlekedők a szükséges információk 90 százalékát látás útján szerzik meg. A jól látó járművezetők a forgalomban adódó szituációkra biztonságosabban reagálnak, a veszélyes helyzeteket előbb veszik észre és nagyobb távolságból észlelik. Ezért lett kötelezővé téve a lakott területen kívül a tompított fényszóró használata. Elindulás előtt mindig ellenőrizzük a világitó berendezés, a féklámpa üzemi állapotát. Továbbra is bocsnátos bűnnek tekintik az emberek az ittas járművezetést, pedig a balesetek bekövetkezési okai között előkelő helyet foglal el. Az ilyen járművezetők nincsenek tudatában annak, hogy kevés szeszszital elfogyasztása után már gyorsan meggyengülnek a reflexek és emiatt nem képes a jármű biztonságos vezetésére. Meg kell említeni az úgynevezett "DISCO baleseteket", amikor a fiatalok szeszszital fogyasztása után ülnek vezetőülésbe és így okoznak sok családnak tragédiát.

A téli autózáshoz a megfelelő közérzet is szükséges, a vezetőnek a kocsiiban nem szabad fájni, mert a fázás csökkenti az észlelés gyorsaságát, lassítja a reflexeket. A jó közérzetnél azonban fontosabb a hibátlan vezetéstechnika: a jeges úton való közlekedés – a megcsúszás kivételével vagy már megcsúszott jármű stabilizálása – nagy gyakorlatot igényel. A biztonság legfontosabb alapelve a sebesség csökkentése. Ezen alapelvet megvalósítására történt felhívással balesetmentes közlekedést kíván:

a Szarvasi Balesetmegelőzési Bizottság

MEZŐMAG: ajánljuk MAGunkat!

A MEZŐMAG Vetőmag Termelő, Tisztító és Forgalmazó Kft tevékenységi területe (mint ahogyan az nevében is tükröződik) a vetőmagtermelés teljes vertikumát felöleli. Kezdve attól a pillanattól, mikor a mag a földbe kerül, egészen addig, amikor a learatott termék tisztított, csávázott, fémzárolt állapotban ismét vetőmag formájában jelenik meg. A cég 1987-ben alakult, akkor még gmk formájában, 1998. óta pedig kft-ként működik. Alapítója, s egyben ügyvezetője Gázsó János, aki korábban a békésszentandrási Zalka Szövetkezet ágazatvezetője volt, majd a szegedi Gabonatermesztési Kutatóintézet vetőmagtermesztési szaktanácsadójaként dolgozott.

– Amikor a vállalkozásba belefogtunk – emlékezik vissza Gázsó János –, akkor egyetlen vetőmagtisztító gépünk volt, melyet családi házunk udvarán állítottunk fel. Aztán 1993-ban, a privatizáció keretében lehetőségünk nyílt arra, hogy az egykori Szarvasi Állami Tangazdaság Kákai Üzemének egy részét megvásároljuk. Azóta vetőmagüzemünk – mely 5.000 tonna éves feldolgozó kapacitással rendelkezik –, itt a Kákai majorban működik.

– Az eladásra kerülő vetőmagokat Önök saját maguk termelik, illetve termeltetik. Mekkora földterület áll ehhez rendelkezésükre?

– Összesen 1.200 hektáryi, bérelt földterületen termeszük mi magunk a vetőmagokat, 300 hektár területre pedig termelési szerződéseink vannak. Fő profilunk a kalászos vetőmagvak termesztése, területeink mintegy 50%-án ezzel foglalkozunk. A terület másik részén borsó, fénymag, lucerna, illetve hibridkukorica vetőmagokat termeszünk. A vetésforgó miatt szükség van arra, hogy minden évben egy kisebb területen (kb. 200 hektáron) ne vetőmagvakat, hanem más növényt, így például madáreselget, étkezési napraforgót, fénymagot, őszi káposztarepécét termeszünk.

– Hol találhatóak a MEZŐMAG által bérelt földterületek? ... Gondolom, elsősorban Szarvas környékén.

– Sajnos nemcsak itt, hanem eléggé szétszórtan, összesen 10 település – köztük, Ócsöd, Békésszentandrási, Szarvas illetve a közigazgatásilag Szentesthez tartozó Cserebökény –

térségében. Ez nem igazán jó, mivel jelentősen megnöveli a termelési költségeket. Éppen ezért örülnék annak, ha részt tudnánk venni az állam által meghirdetett, a Nemzeti Földalapra támaszkodó földcsere-akcióban.

– Mennyi vetőmagot termelnek illetve értékesítenek Önök egy-egy évben, s milyen mostanában a piac, könnyű-e vetőmagot eladni?

– Sajnos a vetőmagok értékesítése egyre nehezebb feladat. Sok cég nem tartja be a Vetőmag Terméktanács ajánlott árait, azok alá megy, s ezzel ronthatja mások értékesítési esélyeit. Mi összesen kb. 4.000 tonna saját termesztésű, és 1.500 tonna másoktól termeltetett vetőmagot adunk el évente. Az utóbbi években az érté-

kesített mennyiség egyre nagyobb részét – tavaly például már a 90 %-át – kistermelők vették meg. Talán azért is, mert tudnánk venni az állam által meghirdetett, a Nemzeti Földalapra támaszkodó földcsere-akcióban.

– Mégis maradunk még egy pillanatra a vetőmagoknál, had mondjam el, hogy vetőmagtermesztési szaktanácsadóval is foglalkozunk, szívesen segítünk a hozzánk forduló kistermelőknek. Ami

pedig a profil többi részét illeti: meglévő szántóföldi gépparkunk segítségével nemcsak saját termelési feladatainkat tudjuk elvégezni, hanem különböző bér munkákat is vállalunk, a szántástól az aratásig.

– Melyek az elkövetkező időszakban a MEZŐMAG Kft legfontosabb célkitűzései?

– A jövőben is tovább szeretnénk fejleszteni szántóföldi gépparkunkat, korszerűbbre cserélni gépeinket. Az utóbbi évek egyik jelentős beruházása volt egy Linear öntözőberendezés üzembe helyezése, jelenlegi legnagyobb fejlesztésünk pedig egy hatezer tonna kapacitású vetőmagüzem építése. Ez egy 30 millió forintos projekt, amihez tízmillió forintot pályázaton nyertünk az FVM Védékfejlesztési Célelőirányzatából. Az új üzem átadását október végére tervezzük. Ezután a jelenlegi vetőmagüzemünk más funkciót tölt majd be, az új üzemben pedig a mostaninál lényegesen korszerűbb vetőmagfeldolgozási technológiák segítségével folyik majd a munka.

– Végezetül jellemezzük néhány számadattal a céget. Gondolok itt például az árbevételre, illetve a foglalkoztatott dolgozók létszámára.

– A MEZŐMAG Kft árbevétele az elmúlt évben elérte a 360 millió forintot. A cég tevékenységéhez szorosan kapcsolódik a Monori Mezőmag Kft tevékenysége is, mely nevével ellentétben valójában szarvasi vállalkozás, s mely szintén irányításom alatt működik. Ez a cég azonban kizárólag vetőmag-forgalmazással foglalkozik, s ebből származó árbevétel

Vetőmagtermelő, Tisztító és Forgalmazó Kft.

Levelezés cím 5541 Szarvas, Pf. 9.

Vetőmagüzem: 5540 Szarvas,

Szentesi út 5 km kő, Kákai major

Tel/Fax: 66/312-376, 214-480

Mobil: 30/945-5364

tele a múlt évben elérte a 150 milliót. Így a két vállalkozás együttes árbevétele félmilliárd forint körül alakult.

Ami pedig alkalmazottainkat illeti, mi kiemelt figyelmet fordítunk arra, hogy a környező tanyavilágban, Bikazugban, a Kákai majorban, illetve távolabbi külterületeken élő emberek-

nek adjunk munkát. Ezeket a dolgozókat naponta szállítjuk három kisbuszunkkal a munkahelyre, illetve onnan hazafelé. Alkalmazottaink létszáma jelenleg 31, s az utóbbi időben több új szakembert is felvettünk, ami garanciát jelenthet cégünk további eredményes működésére. (X)

Vetőmagot és műtrágyát egy helyről áruhitelre!

Tisztelt Partnereink!

A Mezőmag Kft. ezúton ajánlja őszi kalászos vetőmagjait. A térség egyik legnagyobb fajtaválasztékával állunk a termelők rendelkezésére. A környéken élő gazdák nehéz helyzetét ismerve, immár negyedik éve veszünk részt az FVM által meghirdetett vetőmag és műtrágya áruhitel akcióban, évente kb. 80 millió forintot biztosítunk ilyen áruhitelre.

A foszfor és kálium műtrágyákra és az őszi árpa és búza vetőmagokra egyaránt 15.000–15.000 Ft kamatmentes hitelt vehetnek igénybe a termelők. Rendkívüli kedvezmény, hogy a MAP kivételével az összes műtrágya N tartalmának árait halasztott fizetéssel kell rendezni 2003. augusztus 15-ig. Így csak a kezelési költséget és az ÁFA-t kell a szállításkor befizetni. Kézzel fizetés esetén 3000 Ft/t engedélyt adunk. Az árak a vételi szezon végéig nem változnak.

FAJTAKÍNÁLATUNK

Őszi búza vetőmag: Ár: 50.700 Ft/t + 7700 Ft/t csávázás, összesen 58.400 Ft/t + 7008Ft/t ÁFA

– GK Óthalom	– Alföld 90
– GK Góbé	– Mv Magdaléna
– GK Élet	– Mv Csárdás
– GK Kalász	– Fatima 2
– GK Jászszág	– Mv Palotás
– GK Zugoly	– Mv Magvas
– GK Garaboly	– Mv Mezőföld
– Jubilejnaja 50	– Mv Vilma

Őszi árpa: Ár: 50.700 Ft/t + 7700 Ft/t csávázás, összesen 58.400 Ft/t + 7008Ft/t ÁFA

– Botond	– Plaisant
– KH Viktor	– KH Korsó (őszi sörárpa)
– GK Rezi	

Triticale: (áruhitelre nem vásárolható) Ár: 50.700 Ft/t + 7700 Ft/t csávázás, összesen 58.400 Ft/t + 7008Ft/t ÁFA

– Kitaro	– GK Bogó
----------	-----------